

**PET GODINA INSTITUTA ZA
SOCIJALNO-EKOLOŠKA
ISTRAŽIVANJA**

**(Institut für sozial-ökologische
Forschung – ISOE,
Frankfurt/Main)**

Povod za predstavljanje Instituta za socijalno-ekološka istraživanja iz Frankfurta je dvojak. Već sama činjenica da je grupa mladih istraživača iz različitih disciplina osnovala institut koji već pet godina uspješno djeluje i sve više pronalazi svoje mjesto u društvu zaslužuje da bude zabilježena kao poticaj mogućim inicijativama i kod nas. Doduše, teško je – a možda i heretično za razmišljanje pojedinaca u granicama tradicionalnih disciplinarnih okvira, danas i pomisliti na takvu mogućnost kod nas. Vrijeme i stanje stvari, koje ne postaje bolje, moglo bi pokazati ima li smisla o tome u Hrvatskoj govoriti. Jer, ako se već sama ideja o integralnom obradovanju na posljediplomskom studiju (Socijalna ekologija, 2/93:349–350) dočekuje »kaktusom« (Priroda br. 796), kako bi se dočekala ideja o nekoj vrsti institucionaliziranog programa ili instituta koji bi i u naslovu isticao »socijalno-ekološki« pristup?

U načelu Institut posluje na komercijalnim osnovama, radeći projekte za konkretne financijere, a među njima su i različiti savezi i grupe za okoliš, uključujući i ministarstva za okoliš i znanost. Otprije tri godine Institut dobiva financijsku potporu gradske uprave Frankfurta a od 1992. godine i pomoć pokrajinske vlade. Od svojedobno pet, danas je jedanaest zaposlenih istraživača. Institut je »nezavisno istraživačko usmjerenje u kojemu znanstvenici iz prirodnih i socijalnih znanosti zajednički istražuju aktuelnu krizu društvenih prirodnih odnosa i izrađuju prijedloge rješenja za ekološke probleme« (Jahresbericht, 1993:4).

Drugi motiv je teorijska osnova i konceptijska struktura područja. Naime, od sredine 80-ih godina formirala se grupa prirodnjaka i društvenjaka (*Forschungsgruppe Soziale Ökologie*) koja je radila na konceptualizaciji i teorijskom zasnivanju Instituta. Promjenom vlade u Hessenu, zamisao se tada nije realizirala pa je Institut osnovan 1989. godine.

Pošlo se od činjenice da se razvija »svijest o okolini« ali da je potrebno i racionalno »djelovanje u okolini«, odnosno od činjenice postojanja ekološke krize i mogućnosti pronalaženja racionalnih rješenja. U Institutu se zato rade projekti kako konkretno-aplikativne tako i teorijsko-konceptualne naravi. Na početku svakog projekta definiraju se teorijska pitanja i nastoji prevladati disciplinarno ograničenje tako što se jasno disciplinarno definiraju pojmovi, unatoč izvjesnim razlikama i u njihovoj uporabi. Pojmovna jasnoća omogućuje lakše definiranje i izradu metodološkog instrumentarija za predmet i problem istraživanja.

U teorijskom pogledu u Institutu se polazi od kritičke teorije društva, od tradicije kritike instrumentalnog uma i od konkretnog područja istraživanja.

U konkretnim projektima se ne teži fundamentalnim znanjima i ne istražuju već postojeći podaci koji stoje znanosti i javnosti na raspolaganju; oni se koriste za potrebe projekata, a ako postoje potrebe za nekim dodatnim podacima, analizama ili rješenjima, projektni tim surađuje sa znanstvenicima iz drugih instituta i ustanova. U projektima se, naime ne radi samo o kvantitativnim pristupima nego ponajprije vrednovanju i kvalitativnom analiziranju stanja na temelju raspoloživog materijala, kako bi se došlo do nekog racionalnog rješenja.

U prvom razdoblju (do 1991. godine) program ISOE bio je orijentiran na sedam glavnih točaka: **voda, politika prema okolišu, rizične i granične vrijednosti, ekologija i nacionalizam, ekologija i**

»treći svijet«, kriza društvenih prirodnih odnosa te znanstvena i istraživačka politika (Jahresbericht, 1991:4). Od 1991. godine istraživački rad je iznova strukturiran u četirima skupinama: voda, znanost, ekologija svakodnevnice te ekologija, razvitak i demokracija (Jahresbericht, 1993:6).

Suradnici Instituta sudjeluju na stručnim i znanstvenim skupovima a i sami organiziraju skupove. Godišnje se podnosi kratki pisani izvještaj s naglascima na rad, prijedloge projekata i popis napisanih studija i objavljenih radova, što služi upoznavanju javnosti i komintenta.

U 1993. godini u Institutu se radilo na osam projekata, od kojih su četiri završena. Pored toga pripremljeni su neki novi projekti. Sudeći po dosadašnjem istraživačkom radu, suradnji s drugim institucijama u Njemačkoj i svijetu kao i u javnosti, Institut prerasta prvotne regionalne okvire i širi se na nacionalnu i internacionalnu razinu.

Ovaj institut nije jedini koji se bavi socijalno-ekološkom problematikom. Pored brojnih institucija koje se znanstveno i većinom disciplinarno bave problemima okoliša, postoje institucije koje sintetiziraju temeljna prirodoznanstvena i socijalnoznanstvena dostignuća i globalnije teže proniknuti u odnose čovjeka i prirode. Poznat je IIUG (*Internationale Institut fur Umwelt und Gesellschaft* iz Berlina), a posljednjih nekoliko godina oblikuje se i istraživačka grupa na Institutu za socijalno

istraživanje (*Institut fur Sozialforschung*) u Frankfurtu. Sve to govori o potrebi industrijskog društva za novim pristupom u primjeni znanosti u rješavanju ekološke krize i prevenciji u zaštiti okoliša. Modernim izazovima moderno društvo moderno odgovara. A što je s nama? Vrijeme je da se i u Hrvatskoj ozbiljno zapitamo kako organizacijski, programski i financijski odgovoriti postojećim izazovima i onima tek nadolazećima. Pretpostavljamo da postoje znanstveni potencijali i da se oni sukcesivno mogu i povećati, osobito u politici stimulacije obrazovanja mladih istraživača.

U modernom izazovu socijalno-ekoloških konkretnih, koncepcijskih i teorijskih problema, već danas na društvenim ciljevima možemo smislenom politikom znanstvenoistraživačkih prioriteta barem oblikovati cjelovite projekte koje će materijalno stimulirati ministarstvo znanosti. Za to je potrebno pripremiti osnovni tematski istraživački program koji će, nadilazeći granice disciplina, odgovoriti dugoročnim potrebama modernizacije hrvatskog društva. Ipak ostaju brojni aplikativni zadaci na koje se može odgovoriti i onako kako je to učinila grupa istraživača u Institutu za socijalno-ekološka istraživanja, stvaranjem (u institucionalnom smislu) grupe istraživača različitih disciplina koji nastoje konkretno ili pak konceptualno odgovoriti na probleme zaštite okoliša.

Ivan Cifrić